

IGÉRET

Herceg János

A lovagnak nem kellett sisakrostélyát felhúznia, mert inkognitóban érkezett nemrég ide, s jóllehet új nevén még meg se száradt a nyomdafesték, egészen fesztelenül mozgott a kis szobában és az ifjú hölgy álmában, aki az este éppen csak beleolvasott a róla szóló történetbe, de máris a szívébe zárta őt. Talán azért is aludt most oly édesdeden, hogy nyitva felejtette a száját és mosolygósan pihegett.

A lovag meg csak nézte, és azt mondta magában:

— Mi lenne, ha felkelteném?

Kezét már kinyújtotta az ágy felé, de aztán mégse keltette fel.

— Nem lenne semmi értelme — intette le magát. — Először megijedne, mint mindenki, akit álmából ébresztenek, s aztán csalódna bennem. Mert ha külső megjelenésben nem is különbözöm semmiben a mai férfiaktól, kötött ingben járok és gumitalpú cipőben, ahogy megszólalnék, elárulnám magamat. S ha nem is hinné el, hogy engem egy középszerű író középszerű környezetből ültetett át, mint minden valamire való regényhőst, életre azonban az ő álma keltett, végül éppen ez lenne a baj.

Tanácsztalanul ült a lovag egy kopott konyhaszéken, keresztbe tett lábbal, az ágy és márványlapos ócska éjjeliszekrény kilencvenfokos szögében, és körülhordta tekintetét a kietlen kis szobán. Ha először, természetéhez híven, a nőre volt kíváncsi, most már a hely is érdekelte, ahol megpillantotta ezt az új világot. Ez már a kor hatása volt.

Barnára festett szekrény állt a falnál, peremén egy kopott ruhaakasztón éles ráncokba szedett olcsó szoknya száradt, ahogy az este levetette és kimosta a kislány, hogy reggel, ha a gyárba megy, tiszta legyen megint, odébb egy parányi asztalon megsárgult, műporcelán tányért látott, három félbevágott krumpplival, melyekre ráfagyott a paprikás zsír és vöröshagyma leve. Ezt a három dermedt krumpplit megenni vacsorára nyilván már nem volt guztusa, amin a lovag csöppet sem csodálkozott.

Annál jobban meglepte, hogy a karcsú csuporba állított művirágcsokor, melynek szirmait színes szivacsból vágták ki egyes női kezek,

émelyítő pacsuliszagot árasztott, úgyhogy többször a zsebkendőjéért kellett nyúlania, mert nem bírta elviselni ezt a kellemetlen borbély-illatot.

— Ha őszinte akarnék lenni — mondta magában a lovag —, be kellene vallanom, hogy alaposan lezüllöttem. Emlékszem, mielőtt az ólomkamrákba zártak volna, D'Arrigo hercegnő volt a szeretőm, és a velencei polgármester felesége. Titokban ugyan eljártam még egy gazdag péknéhez is — szívem szerint leginkább hozzája vonzódtam —, sőt a szolgálójához se voltam hálátlan, aki a pálmafához kipányvázott lovamra vigyázott, s az országot tartotta szemmel, de ilyen sivár és szegényes környezetben sose jutott eszembe szerelmesnek lenni.

És erre valószínűleg azért gondolt a lovag, mert egy kicsit máris szerelmesnek érezte magát. Hiszen azért volt lovag, hogy az iránta megnyilvánuló érzelmeket ne hagyja viszonzatlanul. S miután a kor leszállította lováról, mellvértje sem volt, mérgezett hegyű tör sem lapult kancája nyeregkápája alatt, meg kellett békülnie a viszonyokkal, s szerénységre szoktatnia magát. Tovább nézte hát a kis szobát, mintha az éppúgy hozzátartozna a lányhoz, mint a szépsége és fiatalsága.

De mi volt még látnivaló a szobában? Jóformán semmi. Egy pár kitaposott barna cipő az ágy előtt, melyet a lány talán papucsnak használ, ha éjszakának idején véletlenül ki kell mennie; a kályhánál egy kifeszített madzagon harisnya száradt, súlytalanságában halkán libegve, megint csak a rendszeret példajaként; a kicsi ablakra csikos vászondarab volt kifeszítve, hogy útját állja a kíváncsi szemeknek, afölött hullott le olcsó, szakadt és régi csipkefüggöny.

— Tulajdonképpen miért is gondolom, hogy tetszem neki? — kérdezte aztán aggódalmasan, miután a szobából eleget látott. — Olyan rossz író használt fel engem ebben a könyvben, melyet a kislány elalvás előtt olvasni kezdett, hogy egyenesen utálok magam. Hogy vasztergályos lettem, az ellen nem is lenne semmi kifogásom. Nem hagyhatott meg grófnak, ha az egyszer már nem divat. Csak a történet ne lenne olyan lagymatag, és a hajánál fogva előráncigált minden megoldás benne. Azért is szöktem ki egy félórára, hogy elfelejtsem kilátástalan sorsomat.

Most megint minden figyelmével az alvó felé fordult:

— Csak a nők nem változnak, úgy látszik — állapította meg, mert a csikos rongy fölött besütő holdfény elég volt ahhoz, hogy egész szépségében megmutassa a lány arcát. Valószínűtlenül hosszú seprűs szempillája volt, mint a játékbabáknak, domború homloka; puhán elomló szája, akár a kiscsikóké, s bár szépen ívelt orrának hegye kicsit eltompult, ezért még külön szeretni kellett. Ez a kis hiba tette ugyanis kedvesen meghitté az arcát.

Sokáig nézte volna még s tépelődött volna, hogy valóban tetszik-e neki, de mivel az ifjú hölgy álmának delejes ereje volt, s abban ott volt a válasz is, nem töprenghetett tovább. Le kellett hajolnia, hosszú ujjáival félrehajtani a lány homlokából a gesztenyés fürtöket, melyekről ugyancsak illett volna szólni az imént, s megcsókolta duzzadt, forró száját.

Közben arra gondolt, hogy utána gyorsan visszaoson a könyvbe, s magára hajtja az ízléstelen, narancssárga fódelet, mintha mi sem

történt volna. De egy kicsit megfeledkezett magáról, s mire észbe kapott, késő volt már.

A lány átkulcsolta a nyakát, és magához húzta.

— Drágám — pihegte álmosan és kicsit butuskán, mint ilyenkor tíz nő közül legalább kilenc. — Csak hogy visszajöttél hozzám! Oly régen várok rád. Hol voltál ilyen sokáig?

És még jó volt, hogy válaszra se hagyott időt a lovagnak, mert igazán nem tudta volna, mit feleljen, hol is volt ilyen soká. De a meglepetéstől se tudott volna szólni, hogy ez ilyen egyszerűen megy, akár csak régen. Mert a lány szabad kezével máris félrehajtotta a paplant, és anélkül, hogy egy pillanatra is felhagyott volna a csókolózással, helyet csinált neki maga mellett az ágyban.

— Kétszáz éve nem szerettem senkit... — szerette volna bevallani a lovag és így folytatni aztán: — De most itt vagyok veled, s úgy érzem, érdemes volt rád várni kétszáz évig.

Mert gyenge volt most is, mint minden szerelemben, és most is úgy érezte, mint mindig, hogy ez az egyetlen, az igazi és örök szerelem, ami után már csak a sír jöhet. De most kivételesen jobbnak látta a hallgatást. A két évszázad megtanította arra a bölcsességre, hogy néha jobb, ha a nők beszélnek.

S a kislányból úgy ömlött a vallomás, mintha egész életében erre az éjszakára várt volna, hogy elmondjon mindent, ami a szívében fekszik. Egy-egy forró és önfelédtt csók szünetében be sem állt a szája.

— Tudom, hogy Liánál voltál, de megbocsátok neked. Az a fő, hogy visszajöttél. De vedd tudomásul, nem volt igazad. Mert én hú maradtam hozzád. Mikor az az özvegyember megkérte a kezemet, hogy négy árvájának legyek az anyja, kicsit valóban meginogtam. De én is árva vagyok, s te el se tudod képzelni, milyen nehéz élni, ha az embernek nincsen senkije. Öt évvel ezelőtt, még jóformán fel se cseperedtem, Terus, a néném férjhez ment ahhoz a kötőmesterhez, és én vég'leg magamra maradtam. Azt mondta, eleget kínlódtam, amíg felneveltem, most már boldoguljak magam, neki is joga van boldogságra.

— És boldog? — kérdezte a lovag, hogy mondjon valamit.

— Ó, dehogya! Dolgozik ő is, az ura is, s csak este találkoznak. Közben Terus elmegy a napközibe, hazahozza a kislányát; délután oda áll vacsorát főzni, mosni, megfoltozni a rossz ruhát, aztán énekel egy verset a gyerekeknek, mert azt mondja, így tanulta anyáinktól, s akkor már le is kell feküdnie, mert hatkor kezdődik a műszak, ami azt jelenti, hogy négykor csenget az óra. Míg lány volt, hetenként kétszer járt moziba. Dehogya boldog! De legalább nincsen egyedül. Ez nagy szó; s ezt én, úgy éreztem, sose fogom elérni. Mert, én nem tehetek róla, engem mindig mindenki elhagyott.

Halkan sírni kezdett, és a lovag mellére hajtotta borzas fejét.

— Én nem hagylak el — vigasztalta a lovag. — Látod, visszajöttem hozzád. Nem mondom, bántott, hogy egy vastag bajszú özvegyemberért képes lettél volna faképnél hagyni engem. Mert Lia mindent elmondott, akkor kezdtem hozzá járni, de nem tudtalak elfelejteni, s amint kitéted a bajszos szűrét, látod, újra itt vagyok.

— Ó, csacsi te, csacsinszki! Hát mondom, hogy egy percig se vettem komolyan azt a kérést, csupán a gondolat'attal játszottam, hogy asszony

leszek. Ez is csak azért van, mert te nem akarsz elvenni engem. Pedig most már tizennyolcezerre emelték a fizetésemet, s ha ahhoz hozzátesszük azt a húszat, amit te keresel, abból valahogy már mégiscsak meg lehet élni. Én megtanultam beosztani a pénzt, látod, apránként bűrtort is veszek magamnak, nem lenne rossz dolgod velem. Arra azért nekünk is telne, hogy friss vacsorát főzzek esténként, s valami meleg kerüljön a hasikódba.

Tenyérével pajkosan ráütött a lovag hasára, és göcögve nevetett. Ez jólesett. Ilyesmit az ő idejében nem engedtek meg maguknak a nők.

— Nem tudom — mondta, és szorosabban magához ölelte a lányt, hogy némileg viszonzza ezt a gyengédséget —, talán még meg is gondolom a dolgot. Őszintén szólva, félek a szegénységtől. Egy koldusból kettőt csinálni, esetleg még többet is, ha az ember a gyerekekre gondol, mi értelme van annak? A szerelem nem barátja a nyomornak, de mondom, talán mégis elveszlek azért egyszer.

Ez a biztatás egy kis időre véget vetett minden további párbeszédnek. A lány hálásan bújt hozzá, s a lovagnak meg kellett értenie újra, amit már sajnos oly régen tudott, hogy a nők képtelenek önzetlenül szeretni, mert végül is mindegyik anya és feleség akar lenni.

— Hadd áruljam el már neked azt is — dicsekedett később a lány —, hogy azért én nem vagyok ám egy szánandó hamupipőke, aki senki- nek se kell. Engem már az igazgatóm is el akart venni. Leállította a kocsiját tavaly, mikor a munkából hazafelé mentem. „Mira, azt mondja, szállj be a hintómba!” És akkor mindjárt rákezdté, észrevettem-e én, hogy ő vellem másképpen bánik, mint a többi lánnyal. Mondtam, csak el a kezekkel, elvtárs, mert belegázolok a kuplungba, vagy mi a frásznak hívják, s akkor együtt megyünk a gajdeszba. „De hidd el nekem, te nemcsak egy éjszakára kellenél. És nem szűrnám ki a szemedet egy nájlonnadrággal, ne hidd. Elnézlek, hogy milyen szép és rendes vagy, tiszta, mintha skatulyából vettek volna ki mindennap, s ott állsz a gép mellett, és énekelsz. Olyankor szeretném leállítani az egész üzemet, hogy a hangodat halljam. Én bármikor otthagynom a családomat, és világgá megyek veled!” Szerencse, mondom, hogy már hazaértem, igazgató elvtárs, és tiszteltetem a kedves feleségét. Na hallod? Egy ilyenmel menjek én világgá? Itt még csak lehet igazgató valahol, de másutt mi lenne, hiszen semmihez sem ért. Arról nem is szólva, hogy mindig téged szerettelek. Mert ami benned van, az hiányzik minden más férfiből. Senki se tud ilyen jó, kedves és gyengéd lenni, mint te, s mégis megőrzöd mindig férfias fölényedet. Ha pedig néha megharagszol és megversz, akkor arra biztosan nyomós okaid vannak, s megérdemlem a verést.

Ez egy ismeretlen, új változat volt a lovag számára, a regényíró nyilván a korszellemhez alkalmazkodott, amikor ilyen merőben nyers tulajdonságokkal ruházta fel őt, de nem mert tiltakozni, vállaltia kellett új szerepének ezt a részét is. Csupán egy keveset korigált rajta:

— Ha egyszer végleg együtt leszünk, megnyugszom én, meglátod. Így az ember olyan, mint a kóbor kutya, kocsmázní jár a barátaival, és azzal is gorombáskodik néha, akit szeret.

— Sose mentegesd magad — mondta a lány. — Tudom én, mi a házasság. Szegény anyám is ki volt téve ilyesminek nemegyszer. Emlék-

szem, már nagyocska kislány voltam, jöttek a repülőgépek, menekülnünk kellett a pincébe. Apám felkapott, és rohant velem, s amíg az arcához, borostás állához szorított, éreztem, hogy részeg, dőlt belőle a pálinkaszag. „Én ittam?“, kiabált lenn a pincében, mert anyám szemrehányást tett neki, hogy részegen még majd elejt engem. „Az anyád jóistenit, hát nem látod, mi van itt? Földönfutók leszünk nemsokára, ha ugyan megérjük. És neked még van kedved korholni engem? Nesze, te dög!“ Hasba rúgta szegényt, pedig akkor már vért köpött, és tudta, hogy meg fog halni. Én sírni se mertem, csak vacogtam a sötét sarokban, csupa pókháló volt a kis hajam, és fölöttünk zúgtak a gépek. Hát így nőttem fel én.

— Miért kellett a pincébe menni? — szólta el magát a lovag, mert úgy meghatódott a lány meséjén, hogy könnyek gyűltek a szemébe. De a lány észre se vette az együgyű kérdést, illetve egészen másként értette.

— Igazad van. Mi értelme volt! Egyszer meg kell halni. Anyámat még azon az ősön eltemettük, rá egy esztendőre elvitték apámat, és soha többé nem került elő. Most, ha mindenszentekkor kimegyünk anyánkhoz a temetőbe Terussal, sietnünk kell, mert délután indul a vonat a falunkba, s akkor elmegyünk a nagy folyóhoz, bedobunk egy koszorút a vízbe apámnak, és gyertyát gyújtunk a parton. Leülünk a padra a fák alatt, Terus előveszi a zsebkendőjét és sírni kezd, s közben egyre mondogatja nekem: „Ne sírj, testvérem, ne sírj.“ Pedig én nem is sírok. Alig is emlékszem rájuk, mintha sose lettek volna az én szegény szüleim. Csak amikor hazamegyek és magamra csukom az ajtót, akkor érzem, milyen árva vagyok és boldogtalan. És hogy ne féljek, énekelni kezdek. „Ez a Mira már megint ivott!“, hallok a háziasszonyom dörmögését a konyhából, és a vörös hajú vasutas a másik szobában szöges bakancsa sarkával veri meg a falat, hogy hagyjam abba az éneklést. Pedig ők hányszor ordítoznak, ha összevesznek a feleségével. Hát érted te ezt? Én nem.

A lovag sem értette, s különben sem ismerte ki magát ebben a megváltozott világban, melyet a lány mutatott be neki. Többször közbe akart szólni és megkérdezni például azt is: „Mért vitték el?“, de jobbnak látta a hallgatást. A regényben szó sem volt szegénységről, árvaságról, gyertyagyújtogatóról a folyóparti esős őszi délutánokon. Azonkívül csupa vidám, derék ember vette őt körül a történetben, még az igazgatója is makulátlan jellemrajzban feszített, s ezért most még inkább megesett szíve a lánynak.

— Mira — mondta, és mutatóujjával a lány kis gödrös álla alá nyúlt, s hogy legalább erre az éjszakára boldoggá tegye, így folytatta: — Én nem tudtam, hogy ilyen az életed, ne haragudj. És bár másképpen nagyon megírva, azt hiszem, mégis én leszek az, aki elinduló ved világgá, hogy megszépítem az életedet, hogy ne legyél többé árva, s ne zörgessen neked folyton az a vasutas.

Talán kissé könnyelmű ígélet volt, ha az ember kicsit jobban meggondolja, de a maga nemében korántsem egyedülálló. A szegény lányok, Mirához hasonlóan, mind ilyesmiről ábrándoztak, mint örök időktől fogva a nők, úgyhogy Mira sem lepődött meg, eszébe se jutott kételkedni a lovag szavaiban.

Nem is szólt mindjárt, csak rózsaszínű hálóinge kivágásához nyúlt, előhúzott kebléből egy csöppnyi amulettet, és a lovag szájához szorította:

— Ez maradt jó anyám után, s úgy viselem titokban, hogy senki se tudja. Csókold meg, drágám, s a szegények pártfogója megsegít majd minket.

A lovag lehunyta szemét, és őszinte áhitattal lehelt csókot a Szűzanya képére, amiben egyébként hosszú gyakorlattal rendelkezett.

És abban a pillanatban valóban egy velőtrázó, sikolyosan csengettyűző hang térítette magához. Megszólalt ugyanis az ébresztőóra az éjjeliszekrényen, és a szép éjszakának egyszerre vége volt.

S az ígéret csak álom maradt.